

Végh a řada dalších) věrně plnila, rozhodně věrněji, než jejich nástupci z domácího rodu.

ČEŠTÍ KAZATELÉ NA UHERSKÝCH SBORECH

Jindřich Výborný

Rád bych jen stručně připomněl, jak několik českých kazatelů, byť jen krátce, splácelo nepatrně ten nesmírný dluh, který máme vůči svým maďarským bratřím.

Dovolte mi připomenout službu bratrského kněze Jana Antonína Valesia. Zbylí Bratři žili v Uhrách v církvi reformované. Utvořili český diasporní sbor v Reci východně od Bratislavy. Sem se dostal J. A. Valesius. Po studiích v holandském Leydenu byl přijat do debrecínského kolegia už čtyřicetiletý. Zostřená protireformace způsobila, že byl nucen uprchnout. Pracoval v Okoličné, Zlatné na Ostrově, v Zemianské Olči. Posledním jeho působištěm jsou Velké Kosihy. Zde sloužil od roku 1745 až do své smrti 1785. Bylo mu 90 let. Už předtím se pro stáří vzdal seniorského úřadu. I když duchovenky sloužil především zbytkům Bratří, přece jeho činnost patří do historie maďarské reformované církve.

Náhodná poznámka zesnulého bratra Andreje Mafašika v Kalvinských hlasech v roce 1967 upozornila na postavu českého kazatele, který po celý život pracoval na sborech uherské reformované církve. Jen to Jan Petráš. Z archivu bývalé teologické školy v Blatném Potoku - díky porozumění zesnulého biskupa předtiského distriktu maďarské reformované církve v Miškolci

Alexandra Raskiho i ostatních bratří z křesťanské reformované církve na Slovensku - můžeme sestavit alespoň přibližný nástin působení Jana Petráše na uherských reformovaných sborech. Kde se Petráš narodil, nevíme. Názor, že pocházel z Čech ze sboru kšelského, se ukázal mylným, když archivní záznamy v Blatném Potoku uvádějí Petráše jako rodáka z Moravy. Narodil se v roce 1823, zemřel 1881 v Lúčkách osmapadesátiletý. Studoval v Blatném Potoku, kde "vzal testimonium v octóbru 28. roku 1852". Byl tehdy bohoslovcem ve třetím ročníku. Jeho prvním působištěm se stala Nižná Kamenice v košickém kraji. Pracoval tu nejprve jako učitel, ale už 4. května 1853 píše jako administrátor v Nižné Kamenici, že dostal "exmisii", to jest volitelnost za kazatele. Dne 2.5.1853 složil na faře v Košicích kaplanskou zkoušku. Po dvouletém působení v Nižné Kamenici se dostává blíž svému hlavnímu působišti - do filiálního sboru Lúček Lňačovců. Doba osmi let zde prožitá, to je další etapa Petrášovy služby. Pak následují Bežovce (1862-1864). Odtud posílá 23. května 1863 žádost biskupovi, aby mohl složit farářskou zkoušku. V této žádosti také Petráš uvádí přehled své dosavadní kazatelské činnosti. Poslední zápis z Bežovců je o Petrášovi z února 1864. Na jaře tohoto roku přichází tento český kazatel do svého posledního působiště, do Lúček u Michalovců. První záznam o Petrášově působení v Lúčkách máme z 10. března 1864. Lúčky se staly sborem, kterému Petráš věnoval největší část své kazatelské služby. Zde také zemřel před sto lety 25. prosince 1881. Po dvou dnech byl pochován na místní hřbitov za účasti dvou kazatelů: administrátora Lúček Jana Benedikta a Jana Uljákyho. Dodnes je tu Petráš vděčně vzpomínán. Dochovala se o něm zpráva, že se po zkouškách v Blatném Potoku pomodlil se souhlasem biskupa otčenáš česky, což dojalo zkušební komisi k slzám. Br. Andrej Maťašík měl rukopis kázání Jana Petráše ve východoslovenském nářečí.

Třetím a posledním, na koho bychom rádi upozornili, je Josef Dvořák, někdejší farář v Proseči a senior poličského se-

niorátu. Narodil se 9. června 1892 v Martinicích u Proseče. Protože se jeho rodiče záhy vystěhovali do Slavonie, všechno další vzdělání dosáhl na maďarských učilištích. Studoval mj. v Šarišském Potoku a Pápě. Ordinován byl v roce 1917 v Lábodu em. seniorem a členem generálního konventu v Uhrách L. Nagyem. Působil v Kastélyos Dombó, v Dráva Gázdony v Uhrách a ve Slavonii. Po kratičkém pobytu v Černilově stává se od 1. dubna 1921 farářem svého rodného sboru v Proseči. Zde setrval až do důchodu - do konce roku 1956. Po dvanáct let byl seniorem poličského seniorátu (1935-1947). Zemřel v Proseči 28. dubna 1969.

Jeho působení na maďarských reformovaných sborech je jistě kratičké. Dvořák byl však jediný z farářů českobratrské církve evangelické, který nepřicházel ani z vídeňské fakulty, ani z USA, ale z maďarských škol. Jeho znalost maďarštiny i historický zájem jej předurčovaly, aby se věnoval studiu tolerančního období naší církve. Zájem o maďarskou reformovanou církev jej nikdy neopustil, psal do našeho církevního tisku o maďarském a jugoslávském protestantismu. Několikrát navštívil reformované sbory na Slovensku.

V Křesťanských listech, které vydával Dr Václav Losa v USA, vyšla v ročníku 1931 č. 6-28 studie Josefa Dvořáka "Styky českého a maďarského kalvinismu". Je to, jak uvádí R. Pražák ve své práci "Maďarská reformovaná inteligence v českém obrození" rozsahem největší práce o maďarských reformovaných kazatelích v Čechách a na Moravě. Jsou zde podány životopisy takřka všech maďarských reformovaných pastorů působících u nás po vydání tolerančního patentu a bohatství dat jím shromážděných se nevyrovná žádná jiná práce. Jeho dílo má však - cituji R. Pražáka - silně kompilační charakter a postrádáme v něm jakékoliv stopy vědeckého pracovního postupu. K tomu dlužno dodat, že po letech J. Dvořák přepracoval životopisy kazatelů a odevzdal knihovně Komenského fakulty v Praze "Seznam tolerančních (tj. reformovaných) kazatelů" - se-

stavil Josef Curius.

Dvořákova práce je průkopnická a každý, kdo se kdy bude zabývat postavami těchto tolerančních kazatelů, musí se k ní vrátit. Lze jen litovat, že poměry byly jiné než dnes a Dvořákova ostýchavost způsobila, že se nemohl plně věnovat svému studiu, k němuž byl - jak už řečeno - určen nejen svým historickým zájmem, ale především znalostí maďarštiny.

Nezjistili jsme zatím mnoho těch, kdož službou na uher-
ských reformovaných sborech spláceli dluh naší české evange-
lické církve. Tím více si znovu připomenme vděčnost, kterou
jsme povinni svým maďarským bratřím za službu jejich kazate-
lů před dvěma sty léty a později.

POČÁTKY PRVNÍHO PRAŽSKÉHO SBORU A. V. PO TOLERANČNÍM PATENTU

Adolf Kocna

Protireformace byla v Praze provedena tak důkladně, že to byl div, že se po vydání tolerančního patentu ještě vůbec nějací evangelíci našli (Lukášek). Na rozdíl od venkova byli evangelíci v Praze srdce bázlivého stran veřejného vyznání svého náboženství (Ježovic). A tak musela Praha zápasit o nový církevní život víc, než jiné toleranční sbory (Lukášek). První vůbec se přihlásil až 28.2.1782 mlynář Stárek s rodinou z blízkého Vyšehradu (Hrejša). Aby bylo dosaženo potřebného počtu rodin, tj. 100, jež směly založit sbor, bylo nutno shromáždit je až z rozsáhlého okolí, vzdáleného i několik hodin cesty. Pražský sbor byl tak zcela mimořádný tím, že jen 36 osob bydlelo v tehdejších třech pražských městech - Praha jako ujednocený celek vznikla až 1784 - a jinak jej tvořili členové z 36 okolních obcí.

Po národnostní stránce to bylo 95 rodin s 280 členy českými a 11 rodin s 22 členy německými (Hrejša) - to byli ti Němci, kteří chtěli být členy civilního městského sboru, ne onoho již dříve vzniklého sboru vojenského. 7.11.1782 je konečně seznam dostatečného počtu hotov, je podána žádost vrchnosti a již 13.11. je dán souhlas k založení a.v. sboru v Praze. Po stránce sociální se sbor skládal z nejhudších vrstev: 1. zemědělci: sedláci, půlsedláci, čtvrtníci, chalup-